
Suomen Hallitusmuoto 17.07.1919

Koska, sen jälkeen kuin Suomi on tullut riippumattomaksi, täysivaltaiseksi valtioksi, on käynyt tarpeelliseksi kehittää ja vakaannuttaa sen valtiosäntöä uusilla perustuslain säännöksillä, jotka, samalla kuin ne takaavat valtiovallalle tarpeellisen lujuuden, laajentavat kansaneduskunnan oikeuksia ja turvaavat kansalaisten oikeutta ja lainalaista vapautta, vahvistetaan täten, Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun Valtiopäiväjärjestyksen 60 §:ssä määrättyllä tavalla, seuraava hallitusmuoto Suomelle.

I LUKU

Yleisiä säännöksiä

2 §

Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta.

Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta yhdessä tasavallan presidentin kanssa.

Ylin toimeenpanovalta on uskottu tasavallan, presidentille. Sen ohessa on valtion yleistä hallitusta varten oleva valtioneuvosto, johon kuuluu pääministeri ja tarvittava määrä ministereitä.

Tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimmässä oikeusasteessa korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus.

3 §

Suomen valtakunnan alue on jakamaton. Sen rajoja ei voida muuttaa muuten kuin eduskunnan suostumuksella.

4 §

Vieraan maan kansalainen voidaan ottaa Suomen kansalaiseksi niillä ehdoilla ja siinä järjestyksessä, kuin laissa erikseen säädetään.

III LUKU

Lainsäädäntö

17 §

Eduskunnan järjestysmuodosta ja tehtävistä säädetään valtiopäiväjärjestyksessä.

18 §

Oikeus tehdä ehdotuksia uuden lain säätämisestä ja ennes-

tään olevan muuttamisesta, selittämisestä tai kumoamisesta on sekä presidentillä että eduskunnalla.

Presidentti käyttää aloteoikeuttaan antamalla eduskunnalle esityksiä lakiehdotuksineen. Eesityshedotukset laatii valtioneuvosto. Sellaisesta ehdotuksesta voidaan hankkia lausunto, asian laadun mukaan, korkeimmalta oikeudelta tai korkeimmalta hallinto-oikeudelta taikka molemmilta.

Eduskunnan aloiteoikeuden käyttämisestä säädetään valtioväivjärjestyksessä.

19 §

Sittenkuin eduskunta on hyväksynyt lain, toimitetaan se vahvistettavaksi presidentille, joka voi siitä vaatia lausunnon, asian laadun mukaan, korkeimmalta oikeudelta tai korkeimmalta hallinto-oikeudelta taikka molemmilta.

20 §

Jokaisen lain johdannossa mainittakoon, että se on syntynyt eduskunnan päätöksen mukaisesti ja, kun laki on säädetty siinä järjestyksessä, kuin perustuslain säätämistä on voimassa, myöskin että niin on menetelty.

21 §

Presidentin oikeudesta antaa asetuksia säädetään 28 §:ssä.

22 §

Lait ja asetukset, niin myös hallituksen esitykset eduskunnalle sekä eduskunnan vastaukset, esitykset ja muut kirjelmät hallitukselle annetaan suomen ja ruotsinkielellä.

IV LUKU

Hallitus ja hallinto

26 §

Toimestaan saa presidentti vuotuisen palkkion, jonka määrä vahvistetaan lailla ja jota ei hänen toimiaikanaan voida lisätä eikä vähentää.

28 §

Presidentillä on oikeus, mikäli ei tässä hallitusmuodossa toisin säädetä taikka sitä oikeutta ole valtioneuvostolle uskottu, antaa asetuksia asioista, jotka ennestään ovat hallinnollisilla säännöksillä järjestetyt, niin myös asetuksella tarkempia määräyksiä lakien täytäntöönpanosta, valtion omaisuuden hoidosta sekä hallintovirastojen ja yleisten laitosten järjestysmuodosta ja toiminnasta. Asetukseen älköön otettako säännöstä, joka sisältäisi lain muutoksen.

29 §

Presidentti voi yksityisissä tapauksissa, saatuansa lausunnon korkeimmalta oikeudelta, armoa antamalla kumota rangaistuksen tai lieventää sitä. Valtioneuvoston jäsenen ja oikeuskanslerin armahtamisesta noudatettakoon kuitenkin, mitä siitä on erikseen säädetty. Yleistä armahdusta älköön annettako muuten kuin erityisellä lailla.

Presidentillä on myös oikeus suoda vapautusta lain säännöksistä niissä tapauksissa, joissa oikeus sellaisen erivapauden antamiseen on laissa myönnetty.

30 §

Presidentillä on Suomen sotavoiman ylin päällikkyys, mutta hän voi sen sodan aikana toiselle luovuttaa.

31 §

Presidentillä on valta antaa vieraan maan kansalaiselle Suomen kansalaisoikeus sekä vapauttaa Suomen kansalaisuudesta.

32 §

Presidentti valvoo valtion hallintoa ja voi sitä varten virastojen ja yleisten laitosten päälliköiltä tai hallituksilta vaatia tietoja sekä toimeenpanna tarkastuksia.

33 §

Suomen suhteista ulkovaltoihin määrää presidentti, kuitenkin niin, että sopimukset ulkovaltojen kanssa ovat eduskunnan hyväksyttävät, mikäli ne sisältävät säännöksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan tai valtiosäännön mukaan muuten vaativat eduskunnan suostumusta. Sodasta ja rauhasta presidentti päättää eduskunnan suostumuksella.

Kaikki tiedonannot ulkovalloille tai Suomen lähettiläille ulkomailla ovat toimitettavat sen ministerin kautta, jonka toimialaan ulkoasiat kuuluvat.

34 §

Presidentti tekee päätöksensä valtioneuvostossa sen ministerin esittelystä, jonka toimialaan asia kuuluu.

Presidentin päätökset ovat, voimaan tullaksensa, presidentin allekirjoitettavat ja sen ministerin varmennettavat, joka on asian esitellyt. Mitä tässä on sanottu, ei kuitenkaan koske 32 ja 47 §:ssä mainittuja asioita.

Jos presidentin päätös koskee koko valtioneuvostoa, varmentaa sen asianomainen valtioneuvoston esittelijä.

Sotilaskäskyasiain ja sotilaallisten nimitysasian esittelystä sekä presidentin niistä tekemäin päätösten varmentamisesta säädetään erikseen.

Se, joka on varmentanut presidentin päätöksen, vastaa siitä, että toimituskirja päätöksestä on oikea.

35 §

Jos ministeri havaitsee presidentin päätöksen olevan lainvastaisen, ilmoittakoon mielipiteensä valtioneuvostolle, joka sitten menettelee niinkuin 45 §:ssä on sanottu. Jos päätös olisi vastoin perustuslakia, on ministeri velvollinen kieltäytymään sitä varmentamasta.

38 §

Valtioneuvostossa on niin monta ministeriötä, kuin eri hallinnonhaaroja varten on tarpeen. Jokaisen ministeriön päällikkönä on ministeri.

41 §

Missä määrin oikeushallintoa, Helsingin yliopistoa ja sotalaitosta koskevat asiat ovat valtioneuvoston käsiteltävistä poiserotetut, näkyy erityisistä säännöksistä.

42 §

Jos valtioneuvosto johonkin asiaan nähden katsoo epäselvyyttä olevan siitä, onko valtioneuvosto oikeutettu sen lopullisesti päättämään, ratkaisee kysymyksen tästä presidentti.

43 §

Valtioneuvoston jäsenet ovat virkatoimistaan eduskunnalle vastuunalaiset.

Jokainen valtioneuvoston jäsen, joka on ottanut osaa asian käsittelyyn valtioneuvostossa, on vastuunalainen päätöksestä, jollei hän ole, pöytäkirjaan merkittäväksi, ilmoittanut eroavaa mielipidettä.

44 §

Asiat, jotka valtioneuvostossa käsitellään, pitää olla asianomaisessa ministeriössä valmistellut.

Kunakin ministeriön on pidettävä silmällä hallintoa omalla toimialallaan sekä ryhdyttävä toimenpiteisiin lakien, asetusten ja valtioneuvoston päätösten täytäntöön panemiseksi.

45 §

Jos niin kävisi, että jokin presidentin päätös, joka on valtioneuvoston täytäntöön pantavana, huomattaisiin olevan lainvastainen, olkoon valtioneuvosto velvollinen, sittenkun oikeuskansleri siitä on antanut lausuntonsa, presidentille esittämään, että päätös peruutettaisiin tai muutettaisiin, ja, jos presidentti kuitenkin pysyy päätöksessään, ilmoittamaan, että sitä ei voida täytäntöön

saattaa.

46 §

Oikeuskanslerilla on oikeus olla saapuvilla valtioneuvoston ja kaikkien tuomioistuinten ja virastojen istunnoissa sekä saada tieto valtioneuvoston ja sen ministeriöiden, tuomioistuinten ynnä muiden viranomaisten pöytäkirjoista.

47 §

Jos valtioneuvosto taikka valtioneuvoston jäsen virkatoimessaan menettelee lainvastaisesti, tulee oikeuskanslerin siitä tehdä huomautus ja samalla ilmoittaa, mikä siinä on lainvastaista. Mutta jos huomautus jätetään varteenottamatta, merkityttäköön oikeuskansleri mielensä valtioneuvoston pöytäkirjaan ja olkoon hänellä myös valta antaa presidentille kertomus asiasta. Jos lainvastaisuus on sellainen, että valtioneuvoston jäsen voidaan siitä panna syytteeseen 59 §:ssä mainitussa valtakunnanoikeudessa ja presidentti määrää syytteen nostettavaksi, ajaa sitä oikeuskansleri. Jollei presidentti katso olevan syytteen nostamiseen, saakoon oikeuskansleri tehdä asiasta ilmoituksen eduskunnalle. Jos presidentti määrää syytteen oikeuskansleria vastaan nostettavaksi, ajaa sitä presidentin määräämä henkilö.

48 §

Oikeuskanslerin tulee joka vuodelta sekä presidentille että eduskunnalle antaa kertomus virkatoimistaan ja lainnoudattamista koskevista havainnoistaan.

Oikeuskanslerin on vaadittaessa annettava presidentille ja valtioneuvostolle tietoja ja lausuntoja.

50 §

Yleistä hallintoa varten on Suomi edelleen oleva jaettuna lääneihin, kihlakuntiin ja kuntiin.

Muutoksia läänien lukumäärään säädetään lailla. Muita muutoksia hallinnolliseen jakoon määrää valtioneuvosto, mikäli laissa ei toisin säädetä.

Hallintoalueiden rajoja uudestaan järjestettäessä on varteenotettava, että alueet, mikäli asianhaarat sallivat, tulevat yksikielisiksi, suomen tai ruotsinkielisiksi, taikka että toiskieliset vähemmistöt niillä tulevat niin pieniksi kuin mahdollista.

51 §

Läänin hallintoa johtaa maaherra.

Kuntain hallinnon tulee perustua kansalaisten itsehallintoon, niinkuin erityisissä laeissa siitä säädetään. Lailla säädetään myöskin, millä tavoin ja kuinka laajalti

kansalaisten itsehallintoa on sovitettava kuntia suurempiin hallintoalueisiin. Sellaisten alueiden, rajoja määrättäessä noudatettakoon, mitä 50 §:n 3 momentissa on säädetty.

52 §

Virastoista, jotka valtiohallinnon eri haaroja varten ovat olemassa taikka perustetaan, on voimassa erityisiä säännöksiä.

V LUKU

Tuomioistuimet

53 §

Korkein oikeus käyttää ylintä tuomiovaltaa oikeusasioissa sekä valvoo sen ohella tuomarien ja ulosottoviranomaisten lainkäyttöä.

54 §

Korkeimmassa oikeudessa on presidentti ja tarpeellinen määrä oikeusneuvoksia.

Ne oikeushallintoasiat, jotka erityisten säännösten mukaan kuuluvat korkeimman oikeuden käsiteltäviin, valmistellaan siinä valtioneuvoston ministeriössä, johon oikeushallintoa koskevat asiat on luettu. Tämän ministeriön päällikkö on oleva mukana korkeimmassa oikeudessa niitä käsittelemässä.

55 §

Yleisistä yli ja alioikeuksista säädetään lailla.

56 §

Ylintä tuomiovaltaa hallintooikeudellisissa valitusasioissa, erikseen säädetyn poikkeuksen, käyttää korkein hallintooikeus, joka myös valvoo alempain viranomaisten lainkäyttöä hallintooikeuden alalla.

57 §

Korkeimpaan hallintooikeuteen kuuluu presidentti ja tarpeellinen määrä hallintoneuvoksia. Tuomionvoivasta jäsenmäärästä tässä tuomioistuimessa noudatettakoon, mitä 54 §:n 3 momentissa on korkeimmasta oikeudesta säädetty.

58 §

Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallintooikeuden asia on, kun katsovat tarvittavan lain taikka asetuksen muutosta tai selitystä, tehdä tasavallan presidentille esitys sellaiseen lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä.

60 §

Muista erikoistuomioistuimista kuin 59 §:ssä mainitusta säädetään lailla.

Älköön mitään satunnaista tuomioistuinta asetettako.

VII LUKU

Puolustuslaitos

75 §

Jokainen Suomen kansalainen on velvollinen olemaan osallisena isänmaan puolustuksessa tai sitä avustamaan, niin kuin siitä laissa säädetään.

Asevelvollinen on, jollei hän itse muuta halua, mikäli mahdollista, luettava semmoiseen joukkoosastoon, jonka miehistöllä on sama äidinkieli, suomi tai ruotsi, kuin hänellä itsellään, ja saava siinä opetuksensa sillä kielellä. Sotaväen komennuskielenä on suomen kieli.

76 §

Jos sotaväki on pantava liikekannalle, niin presidentti antaa siitä määräyksen valtioneuvostossa. Kun sellainen määräys on annettu, ryhtyköön valtioneuvosto toimiin siitä aiheutuvain menojen suorittamiseksi ja eduskunta, jos se ei ole kokoontuneena, kutsuttakoon koolle.

VIII LUKU

Opetustoimi

77 §

Helsingin yliopistolle pysytetään itsehallintooikeus.

Uusia säännöksiä yliopiston järjestysmuodon perusteista annetaan lailla, mutta tarkemmat yliopistoa koskevat säännökset asetuksella, sittenkun kummassakin tapauksessa sen konsistori on asiasta antanut lausuntonsa.

82 §

Oikeudesta perustaa yksityiskouluja ja muita yksityisiä kasvatustaitoksia sekä niissä järjestää opetus säädetään lailla.

Kotiopetus ei ole viranomaisten valvonnan alainen.

IX LUKU

Uskonnolliset yhdyskunnat

83 §

Evangelisluterilaisen kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään kirkkolaissa.

Muista ennestään olevista uskonnollisista yhdyskunnista on voimassa mitä niistä on säädetty tai säädetään.

Uusia uskonnollisia yhdyskuntia saa perustaa noudattaen,

mitä siitä laissa säädetään.

X LUKU

Julkiset virat

85 §

Opinnäytteet valtionviran saamista varten vahvistetaan asetuksella, mikäli niistä ei ole säädetty laissa. Erivapautta asetuksella säädettyistä kelpoisuusehdoista voi antaa erityisistä syistä valtioneuvosto, ei kuitenkaan oikeusvirkaan pääsemistä varten.

86 §

Yleiset ylennysperusteet valtionvirkoihin ovat taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto.

87 §

Presidentti nimittää:

- 1) oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin;
- 2) arkkipiispan ja piispat sekä yliopiston kanslerin;
- 3) korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentit, korkeimman oikeuden esityksestä sen jäsenet ja hovioikeuksien presidentit sekä, korkeimman hallinto-oikeuden esityksestä sen jäsenet;

88 §

Sen mukaan kuin niistä on säädetty, täyttää erityiset virat:

- 1) oikeuslaitosten virat korkein oikeus taikka se ylioikeus, jonka alainen virka on, ja korkeimman hallinto-oikeuden virat tämä oikeus; sekä
- 2) hallinnon ja oppilaitosten virat valtioneuvosto, ministeri, lääninhallitus tahi sen viraston hallitus, jonka alainen virka on.

Muut valtion virkamiehet nimittää valtioneuvosto, mikäli ei nimittämisoikeutta ole presidentille pidätetty taikka muulle viranomaiselle uskottu.

91 §

Kaikilla tuomareilla olkoon oikeus, ettei heitä voida muuten kuin laillisen tutkimuksen ja tuomion nojalla julistaa virkansa menettäneiksi; älköön heitä myöskään ilman omaa suostumustaan toiseen virkaan siirrettäkö, paitsi milloin siirto aiheutuu tuomioistuineläytöksen uudelleenjärjestämisestä.

92 §

Kaikessa virkatoiminnassa on laillisen seuraamuksen uhal-
la tarkoin lakia noudatettava.

Jos asetuksessa oleva säännös on ristiriidassa perustus-
lain tai muun lain kanssa, älköön tuomari tai muu virka-
mies sitä sovelluttako.

93 §

Virkamies vastaa toimenpiteestä, johon hän on ryhtynyt
taikka jota hän kollegisen viraston jäsenenä on kannatta-
nut. Myöskin esittelijä on siitä, mitä hänen esittelys-
tään on päätetty, vastuunalainen, jollei hän, ole pöytä-
kirjaan lausunut eroavaa mielipidettä.

Jokainen, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen tai vahin-
koa virkamiehen lainvastaisen toimenpiteen tahi laimin-
lyönnin kautta, olkoon oikeutettu vaatimaan virkamiestä
tuomittavaksi rangaistukseen ja korvaamaan vahingon tahi
ilmoittamaan virkamiehen pantavaksi syytteeseen, niinkuin
siitä laissa säädetään.

Onko ja mikäli valtio vastuunalainen virkamiehen aikaan-
saamasta vahingosta, säädetään erikseen.

XI LUKU

Loppusäännöksiä

94 §

Ensimmäisen presidentin vaalin toimittaa eduskunta, ja
toimitetaan vaali heti, kun tämä hallitusmuoto on astunut
voimaan. Jos vaalissa, joka toimitetaan umpilipuvin, joku
ehdokas saa enemmän kuin puolet annetuista äänistä, on
hänet julistettava valituksi. Muussa tapauksessa toimitte-
taan heti uusi vaali ja, jollei silloinkaan kukaan saa
ehdotonta enemmistöä, vieläkin uusi vaali niiden kahden
ehdokkaan välillä, jotka toisessa vaalissa ovat saaneet
suurimmat äänimäärät. Äänten jakaantuessa tasan, ratkai-
see arpa.

95 §

Tämä hallitusmuoto on kaikilta osiltaan oleva peruutta-
mattomana perustuslakina, eikä sitä voida muuttaa, selit-
tää tai kumota taikka poikkeuksia siitä tehdä muussa jär-
jestyksessä kuin perustuslaista yleensä on säädetty.

Täten kumotaan Hallitusmuoto 21 päivästä elokuuta 1772
sekä Yhdistys ja Vakuuskirja 21 päivästä helmikuuta ja 3
päivästä huhtikuuta 1789, niin myös kaikki muiden lakien
ja asetusten säännökset, jotka ovat ristiriidassa tämän
hallitusmuodon kanssa.

Ne säännökset, jotka ovat tarpeen tämän hallitusmuodon
täytäntöön panemiseksi, annetaan lailla.

Tätä kaikki asianomaiset noudattakoot.

Valtionhoitaja Mannerheim OM Söderholm